

0 2 cm

2 pav. Vario lydinio žiedas. L. Girlevičiaus nuotr.

Fig. 2. A copper alloy ring.

3 pav. Vario lydinio žiedo priekinės dalies išklotinė. L. Girlevičiaus pieš.

Fig. 3. The design on the head of the copper alloy ring.

tas. Smulkių archeologinių radinių tyrimų metu aptikta nedaug. Vyrauja metaliniai radiniai (vinys, spalvoto metalo skardos gabaliukai, karstų apkaustų fragmentai, vario lydinio žiedelis (2–3 pav.), 1901 m. Rusijos moneta), surastos kelios (XVI–XVII a.?) buitinės keramikos šukės. Pastarieji keraminiai dirbiniai bei vario lydinio žiedelis veikiausiai ir yra ankstyviausi iš aptiktųjų radinių.

The churchyard of the Salakas church

A field survey was conducted during the installation of outdoor lighting at the Salakas (a town in Zarasai District in Northeast Lithuania) church (Fig. 1). The first parish church in Salakas, which belonged to the diocese of Vilnius, was erected in 1496, the current, neo-Gothic church in 1907–1911. Intact burials and masonry constructions from structures that stood there previously were discovered during the survey in the churchyard. The earliest finds discovered during the survey date to the 16th–17th centuries (Figs. 2–3)

Mindaugas Mačiulis

Labanoro bažnyčios šventorius

Labanoro bažnyčia Vilniaus vyskupijoje minima nuo 1522 m., nes yra įrašyta tų metų Vilniaus vyskupijos bažnyčių sąraše. 1675 m. vyskupo vizitacijos protokole minima sena begriūvanti Labanoro bažnyčia, kurioje kabo Marijos Sopulingosios paveikslas, laikomas stebuklingu. Bažnyčiai pasenus, Vilniaus vyskupas Masalskis 1768 m. pastatė naują. Ji sudegė 1798 m. 1818–1820 m. ji buvo atstatyta parapijiečių lėšomis. Spėjama, kad varpinė irgi pastatyta XIX a. 1820 m. Labanoro bažnyčios vizitacijos akte nurodoma, kad tai iš pušies rąstų surėstas pastatas su 7 stačiakampiais langais. Ant mūrinių postamentų pastatytos kolonos laikė aukštą trikampį frontoną – šiaudais dengto stogo skydą. Frontoną puošė 3 pusapskričiai langai. 1849 m. stogas buvo uždengtas malksnomis. Tiek bažnyčia, tiek varpinė vėliau iš lauko apkaltos lentomis, nudažytos rusvai. 2009 m. gruodžio 21 dieną bažnyčia sudegė.

Labanoro bažnyčios teritorija iki šiol archeologiškai tirta nebuvo, o iš paties Labanoro iki šiol yra žinomos tik 2 lobių vietos. 1965 m. netoli bažnyčios kapinių tvoros, ariamoje dirvoje buvo rastas monetų lobis, datuojamas XV a. 4 ketvirčiu. 2009 m. sudegusios bažnyčios šventoriuje rastas monetų lobis (*ATL 2009 metais*, V., 2010, p. 471–473).

2010 m. rugpjūčio mėn. Švč. Mergelės Marijos bažnyčios (UK 1657) aplinkoje, vietose, kur planuojama įrengti automobilių stovėjimo aikštelę, takus, bei šilumos trasą, buvo atlikti žvalgomieji tyrimai. Jų metu buvo iškasti 7 2x2 m bei 1 2x1 m dydžio šurfas, tokiu

1 pav. Labanoro bažnyčios aplinkos situacijos planas su 2010 m. tyrinėtų šurfų vietomis. M. Mačiulio brėž.

Fig. 1. Situation plan of the vicinity of the Labanoras church with the locations of the 2010 test pits.

būdu kartu su išpjovomis ištiriant bendrą 33 m^2 plotą (1 pav.).

Šurfas 1 kastas prie bažnyčios šventoriaus tvoros ŠV sienos. Šurfe nukasus apie 10–12 cm storio velėnos sluoksnį, atkastas 20–25 cm storio pilkos permaišytos žemės sluoksnis, po kuriuo pasiektas įžemis – gelsvos spalvos molingas smėlis. Šurfe archeologiškai vertingų radinių ar kapų nerasta.

Šurfas 2 kastas bažnyčios šventoriuje, į PV nuo bažnyčios PV sienos. Jame nuėmus apie 10 cm storio velėnos sluoksį, atidengtas apie 80 cm storio permaišytos žemės sluoksnis, kuriame surasta daug neanatomiškai išsidėsčiusių pavienių žmogaus kaulų, taip pat surasta daug kaltinių vinių, įmovinis peilis.

2 pav. Kapas 1 šurfe 2 iš R. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 2. Burial 1 in test pit 2 as seen from the E.

0 1 cm

3 pav. Segė iš kapo 1. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 3. The brooch from burial 1.

0 1 cm

4 pav. Žiedai iš šurfo 3. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 4. The rings from test pit 3.

0 5 cm

5 pav. XVI a. piniginė. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 5. A 16th-century wallet.

0 5 cm

6 pav. Kirvis iš šurfo 3. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 6. The axe from test pit 3.

7 pav. Aleksandro denaras iš piniginės. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 7. The Alexander denar from the wallet. 0 1 cm

Nukasus šį sluoksnį, rastas įžemis – gelsvas smėlis. 1,05 m gylyje buvo atidengtas gerai išlikęs 40–50 m amžiaus moters *kapas 1* (2 pav.) su įkape – ant krūtinės mirusiajai padėta žiedine sege (3 pav.). Mirusioji laidota galva į V.

Šurfas 3 kastas už bažnyčios PV tvoros. Šurfe nuėmus 10 cm storio velėnos sluoksnį, atkastas 70 cm storio permaišytos smėlingos žemės sluoksnis, kurį tiriant rasti 2 žalvariniai žiedai (4 pav.), peilių liekanų. Pasiekus 40 cm gylį nuo žemės paviršiaus, šurfe atidengti

8 pav. Kapas 4 šurfe 3 iš R. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 8. Burial 4 in test pit 3 as seen from the E.

dviejų 35–40 m. bei daugiau kaip 55 m. vyrų *kapai 2–3* be įkapių. Mirusieji laidoti galvomis į V. Išpreparavus šiuos kapus, kastas permaišytos smėlingos žemės sluoksnis, kuriame rasta itin daug XV a. vidurio – XVI a. būdingų pavienių radinių: odinė piniginė (5 pav.), pentinis kirvis (6 pav.), 2 skiltuvai, 2 Lietuvos didžiojo kunigaikščio Aleksandro denarai, peilių liekanų. Piniginės viduje rastas Aleksandro denaras (7 pav.). Nukasus šį sluoksnį, 70 cm gylyje atkastas įžemis – smėlis. Jame rastas 35–40 m. amžiaus vyro *kapas 4* (8 pav.) su XV a. būdingomis įkapėmis: skiltuvu, įmoviniu peiliu bei žalvarine grandimi, kuri buvo padėta ant dubenkaulio (9 pav.). Mirusysis laidotas galva į R.

Šurfas 4 kastas į ŠR nuo bažnyčios ŠR kampo. Šurfe nukasus apie 10 cm storio velėnos sluoksnį, atkastas iki 1,6 m storio rudos permaišytos žemės sluoksnis, kuriame itin gausu padrikų žmogaus kaulų ar jų dalių. Šiame sluoksnyje surastas vienas Lietuvos di-

9 pav. Kapo 4 įkapė: geležinis skiltuvas ir peilis. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 9. The grave goods from burial 4: a bronze loop, an iron fire striker, and a knife.

10 pav. Peiliai. M. Mačiulio nuotr.

Fig. 10. Knives.

džiojo kunigaikščio Jono Kazimiero šilingas, peilių liekanų. Pasiekus 1,7 m gylį, atidengtas 35–40 m. amžiaus moters *kapas 5* be įkapių. Mirusioji laidota galva į V.

Šurfas 5 kastas į ŠV nuo bažnyčios ŠV sienos. Po 10 cm storio velėnos sluoksniu atkastas iki 30 cm storio armens sluoksnis, po kuriuo pasiektas įžemis – smėlis. Šurfe kapų neaptikta.

Šurfas 6 kastas į PR nuo bažnyčios PR sienos. Šurfe nukasus 10 cm storio velėnos sluoksnį, atkastas apie 1,7 m storio maišytos žemės sluoksnis su gausiais paskirais žmonių kaulais bei pavieniais radiniais: apgalvių skardelėmis, peilių liekanomis (10 pav.). Šiame sluoksnyje rasti dviejų 25–30 m. bei 35–40 m. amžiaus vyrų apardyti *kapai 6–8*. Mirusieji laidoti galvomis į ŠV bei PR. Pasiekus 1,8 m gylį nuo žemės paviršiaus, atkastas vyro *kapas 9* su negausiomis įkapėmis – 8 žalvarinėmis apvaliomis sagomis.

Šurfas 7 kastas bažnyčios viduje, prie PV sienos vidinės dalies. Šurfas iškastas iki 1,8 m gylio. Šurfe aptikta itin daug neatomiškai išsidėsčiusių žmonių kaulų dalių.

Šurfas 8 kastas į PV nuo klebonijos pastato, siekiant nustatyti, ar šioje vietoje yra išlikę palaidojimų. Po 10 cm storio velėnos sluoksniu atkastas iki 40 cm storio armens – pilkos žemės sluoksnis su pavienėmis keramikos šukėmis. Kapų šurfe neaptikta.

Žvalgomųjų tyrimų metu Labanoro bažnyčios ir šventoriaus teritorijoje surasti ir preparuoti 9 kapai, tarp kurių 7 vyrų ir 2 moterų. Tik 2 kapai buvo su įkapėmis. Pagal kapuose rastas įkapes kapai datuojami XV–XVII a.

Tyrimų metu nustatyta, jog dabartinės Švč. Mergelės Marijos bažnyčios teritorijoje (išskyrus jos ŠV pakraštį, kuriame tarybiniu laikotarpiu vykdant žemės lyginimo darbus nustumdant kalvelę bei įrengiant aikštelę dalis senkapio buvo sunaikinta) yra gerai išlikęs XV–XVII a. senkapis su itin gausiomis įkapėmis. Tyrimų metu rasti radiniai atiduoti į LNM Viduramžių skyrių, o žmonių kaulai – į VU MF.

The churchyard of the Labanoras church

In 2010, 33 m^2 were excavated in Labanoras (Švenčionys District) at the site and in the vicinity of the Church of the Virgin Mary, which has been mentioned since 1522 and burnt down in 2009 (Fig. 1) and nine graves, seven of males and two of females, were discovered. Two burials had grave goods: a ring brooch (Fig. 3) in burial 1 (Fig. 2) and a fire striker, a socketed knife, and a bronze loop (Fig. 9) in burial 4 (Fig. 8). Many of the grave goods such as the bronze rings (Fig. 4), leather wallet (Fig. 5), axe hammer (Fig. 6), Alexander denar (Fig. 7), and knives (Fig. 10) are from destroyed graves. On the basis of the grave goods discovered in the burials, the graves date to the 15th–17th centuries.

Tauras Poška

Pažaislio kamaldulių vienuolyno svečių namas

2010 m. atlikti tyrinėjimai Pažaislio kamaldulių vienuolyne (Kaunas, T. Masiulio g. 31). Čia esančiame XVII a. pabaigoje statytame pastate – Svečių name su Šventaisiais vartais – vykdytos rekonstrukcijos metu buvo gilinamos esamos ir įrengtos naujos rūsio patalpos. Vietose, kur įrengtos naujos rūsio patalpos (bendras plotas apie 120 m^2) atlikti